

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Via Vitæ Operis Hvivs Hypothesis

Florentius <Batavus>

Antverpiae, 1551

Quibus de rebus sit loquendum: & de leuium & inhonestarum loquutionum
pernitie. Ca. 14.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30077

DE PROBITATE

ipsi vicissim compellari cupiamus ab illo.

Quibus de rebus sit loquendum: & de lenium & inho-
nestarum loquutionum pernitie. Ca. 14.

Hic iam videamus quibus de rebus elo-
qui fas sit, & rursus de quibus verba
facere nefas habeatur. In primis ergo
meminisse hic oportet quomodo De-
us præ cæteris omnibus mundi creaturis
vni homini duas quasdam peculiareis do-
tes contulerit, nempe intellectum, & loque-
lam qua quod intelligit exprimeret. Ex quo
manifestum fit quod non aliter nobis loquē-
dū quam pro ratione ipsius intellectus, aut
pro dictamine inditæ nobis rationis. Qua-
re etiam Dominus peculiaris huius doni
nempe loquelæ soli concessæ homini ex-
celsissimam tandem ab ipso exposcet ratio-
nem. Ex hoc quoque & illud manifestum fit,
omnia ociosa & superuacanea verba, quæ
nec loquenti, nec prodesse queunt audiēti,
esse prohibita. Quæ non modo vitari de-
bent propterea quod vtilitate careant, ve-
rum etiam ob id quod animæ noceant. Sic
enim Dominus in sacro pronunciat euange-
lio. Dico vobis quoniam omne verbū ocio-
sum quod loquuti fuerint homines, reddent
rationem de eo in die iudicij. Vnde beatus
Chrysostronus nihil veretur testari cōmen-
tum esse

Mat. 12. c.

Chry.

Chrysostronus nihil veretur testari cōmen-
tum esse

tum esse satanae quicquid ab homine ad-
fertur vanae loquutionis. Et Bernardus ad
papam Eugenium, Nugae inquit inter secu- Ber. lib. de
considera-
tione. .2o
lareis nugae sunt, in ore sacerdotis blasphemiae. Consecrasti os tuum euangelio, tali-
bus iam aperiri illicitum, assuescere sacrile-
gium est. Quod ipsum etiam ad religiosos
pertinere intelligendum est: qui ad peculia-
rem quandam cum Deo familiaritatem dele-
cti sunt, scilicet ad ipsum sedulo laudandum
benedicendum, venerandum, adorandum,
non pro seipsis solum, verum etiam pro vni-
uerso terrarum orbe. Quippe ipsi inter De-
um & homines mediatores constituti sunt,
ad offerenda Deo sacrificia spiritualia: quem
admodum Aaron thymiamata offerebat in
media consistens multitudo, & pro popu- Nu. 16. 8.
lo precabatur inter mortuos stans & viuen-
tes, & tali scemate mediator se declarans
inter Deum & multitudinem. Hac de re scri-
bit etiam Ambrosius in haec verba. Non me- Amb. in
psa. 118.
1er. 22.
diocre periculum est, quam habeas tanta elo-
quia Dei, & Dei opera quae fecit in Gene-
si, fecit in Exodo, fecit in leuitico, Num. De-
ut. Iesu Naue, Iudicum libro, Regnorum
atque Esdre libris, fecit in Euangelio, in Acti-
bus apostolorum, illis praetermissis loqua- Hactenus.
Am.
ris quae seculi sunt, audias quae seculi sunt.

Pudenda

DE PROBITA TE

Hactenus
Amb.

Ber. de tri-
plici custo.

Pudēda sanè ignauia, non modo nō laudare
Dominū nec loqui salutaria: verū etiā nec
tēperare à nugis, quibus nō pauci bonā præ-
ciosi tēporis partē nihil verentur infumere,
quū tamen hinc nil sibi parent, quā mentem
varijs ac vanis distractā atq; oppletā cogita-
tionibus, & tristē remordentēq; conscien-
tiā. Et tamen, hoc ipsum pleriq; pro nihilo
ducūt, nihilq; addubitāt sic sese mutuo hor-
tari. Impendamus enim inquit hanc horu-
lā lepidis fabulis, sicq; fallamus tediū tēpo-
ris. Cōtra quōs ita scribit beatus Bernardus.
Nemo vestrū fratres parui æstimet tempus
q; in verbis consumitur ociosis. Siquidē tē-
pus acceptabile est & dies salutis. Volat ver-
bū irreuocabile: volat tēpus irremediabile,
nec aduertit insipiens quid amittat. Libet
confabulari (aiunt) donec hora prætereat.
O donec prætereat hora: o donec pertran-
seat tēpus. Donec hora prætereat quā tibi
ad agendā penitentiā, ad obtinendā veniā,
ad acquirendā gratiā, ad gloriam promerē-
dā miseratio cōditoris indulget. Donec trā-
seat tēpus, quo diuinā tibi repropitiare de-
bueras pietatē: properare ad angelicā socie-
tatē: suspirare ad amissam hæreditatē: aspi-
rare ad promissā fœlicitatē: excitare remis-
sam volūtatē: flere cōmissam iniquitatē. Sic
nimirum,

nimirū, sic agricolæ quū diu desiderata ad-
 fuerit opportunitas seminādi: sic vinitores
 quū expectatū tēpus putationis aduenerit
 inuenisse occupationes, & quasi irreprehen-
 sibiliter sine opere diē transegisse letantur.
 Sic instantibus nundinis institores neētere
 moras, occasiones querere solent, ne quē for-
 tē sibi ex eis questū prouenire cōtingat. Sic
 deniq; pauperes mendicantes, cū multis cla-
 moribus euocatus tandē adfuerit eleemosy-
 narū distributor, diuerticula captant: & con-
 currētib; socijs vacuos ambiunt occupare
 recessus, & fouere latebras in angulis plate-
 arū. Vtinā tamē vel solū tēpus vitæ amitte-
 ret in verbis: sed multi in his etiā vitā amit-
 tere cōprobantur, nec modō ipsi amittere,
 sed adimere quōq; & hoc fratribus suis. Om-
 nē ergo tēporis iacturā summopere præca-
 uere debet, quisquis primis etiā nū vacat
 sacrę religionis rudimētis: atq; adeo dānum
 oē optimarū horarū pessimē collocatarum
 quoad fieri potest resarcire: omnē deniq; pra-
 uā garrindi & nugandi consuetudinē per-
 rumpere debet atque deserere: ne videlicet
 per ipsam impedimentum præstetur gra-
 tiæ Spiritus sancti: quæ mentem defugere
 consuevit mundanas captantem delectati-
 uncias: quæ tum ex alijs permultis, tum
 ex vanis

Hactenus
Ber.

2p. a. b.

ex vanis hauriuntur sermonibus. Quū enim Spiritus sanctus teste scriptura auferet sese à cogitatibus quæ sunt sine intellectu: quanto magis auferet sese ab ijs qui dediti sunt fundendis audiendisq; inanibus sermonibus: Id quod facile deprehendit, qui se interdum ad piam colligit meditationem: & mentem suam à vanis reuocans ad suū trās fert conditorem. Hic enim facile animaduertit, quam sit Deo ingrata omnis verborum futilitas: dum videlicet post eiusmodi profusionem, nullum in rebus diuinis saporem se inuenire deprehendit, nisi prius repurgata per pœnitudinem ab ineptijs illis conscientia. Proficiscitur aut hæc inanum verborum ineptitudo (cui nōnulli oppidō sunt addicti, & vnde pleriq; nullam habentes mali ipsius rationem plurimum capiunt voluptatis) ferè à corde vano & vacuo pietate, propterea, quod huiusmodi cor quum solatio careat interno oblectationem quærere consueuerit externam. Quemadmodū enim filius ille prodigus, simul atq; substantiam prodegisset paternam, siliquas quærebat porcorum, quas tamen nemo illi dabat, ita nōnulli Patris amissa gratia cælestis, cordis sui aluum explere cupiunt siliquis voluptatum terrenarum, qui cibus est immundo

Luc. 15. c.

rum

rum porcorum: sed non potest fœdis huius
 cernodi voluptatum siliquis animæ appeti
 tusextiari, quod anima hominis nobilior
 sit quam vt alijs capi & expleri possit quā
 gratia diuina. Nam mundana ista solatia oc
 cupare quidē contaminare, & grauare pos
 sunt humanos sensus, satiari aut non item.
 Non enim satiatur (inquit Sapiens) oculus
 visu, nec auris auditu. Et idem sentiendum
 de reliquis corporis sensibus, per quos sola
 tia capiuntur mundana. O si quis in suo pe
 ctore Christū sedulo portare didicisset &
 vnā cum ipso, mundo huic esset crucifixus:
 aut si sedulo passionem meditaretur domi
 nicam, cogitareteq; futura impiorum sup
 plicia, quo pacto hic voluptatibus inhiaret
 terrentis, quo pacto hic vanissimis istis ca
 peretur fabulis. Filij hominum (inquit pro
 pheta David) vsq; quo graui corde, vt quid
 diligitis vanitatem & quæritis mēdaciū.
 Magna haud dubiē vanitas est: fraus est mul
 to nocentissima: quippe quæ hominis men
 tem mirum in modum lædat & præmat dū
 spiritali solatio præfertur terrenū. O frau
 dem, o cæcitatem, o hominem deploratissi
 mum, qui conditorem deserat tuū, qui vni
 cum est animæ tuæ solatiū, qui veram præ
 stat menti tuæ læticiam, cuius dulcis præ
 sentia

Satiabor eō
 apparueris
 gratia tua
 Psal. 16.

Eccle. 1. 8.

Psal. 9.

Iesu dule.
 memori.

DE PROBITATE

*dans Vera
cordis gau-
dia: sed su-
per mel &
omnia eius
dulcis me-
moriam.
Ber. in iubi-
lo.*

Phil. 3. b.

sentia omnē exuperat & mellis & ceterorū
omniū delectabiliū dulcedinē: qui vnus ve-
re oblectat oblectando docet, docendo di-
tat, ditando attrahit, attrahendo sibi cōglu-
tinat, & perfecti amoris vinculo nullis vn-
quā rebus dissolubili sibi coniungit. O insi-
gnē Dei erga hominē amorē: o ter quaterq;
beatā hominis animā, quæ in solo Iesu om-
ne suū quærit solatiū: quæ in immēso erga
illū amore omnē in rebus creatis oblectatio-
nē fortiter contēnit, dicēs illud apostoli. Ex
istimo omnia detrimentū esse propter emi-
nentē sciētiam Iesu Christi Domini mei prop-
ter quē omnia detrimentū feci, & arbitror
vt stercora vt Christū lucrificā. O hominē
foelicissimū, qui in te Iesu bone solū quærit
requiē: & cui propter te omnis creaturarū
consolatio est animi afflictio: qui in tribula-
tione nihil præter te querit quo cōsoletur: qui
omne vanitatis respuit colloquiū, quo vbe-
rius mereatur percipere, dulce tui oris su-
furrium, pluris faciens vnum tuæ charitatis
verbulū, quam omne mūdi solatium: quod
nouit esse maioris efficaciam, quam sint mille
verba cuiusuis scientiæ.

INter omneis vero circa custodiā linguæ
longè circumspectissimus esse debet reli-
giosus quisq;, ne videlicet quid effuriatq;
se, aut

se, aut audientē, aut etiam eū de quo sermo
habetur dedeceat. Spectanda vbiq; est per-
sonarū conditio, ætas, functio, ingeniū, qua-
litas & id genus alia, & iuxta ea tēperanda
est loquendi ratio. Secus loquendū cū viris
eruditis, secus cū indoctis: secus cū prælatis,
secus cū subditis, secus cū maioribus, secus
cū inferioribus, deniq; secus cū viris, secus
cū foeminis. Cū eruditis, prælatis, & dignio-
ribus reuerenter & pariter audienter loquē-
dū. Indocti verò subditi & iuniores liberius
cōpellandi sunt, & quæ salutis sunt, inge-
nuè docendi sunt. Religiosi colloquiū cum
homine mundano pia sit exhortatio de con-
tēnendo mundo, de operibus misericordiæ
de timendo Deo: aut de ijs quæ maximè ad
ipsius videntur pertinere statū seu conditio-
nē. Summo præterea studio cauendum, ne
quid dicatur, quod quēpiam lædere aut vi-
tiare possit, quale est verbum obscenū, ob-
trectatio, alienorum criminum commemo-
ratio, quæ offendunt nō modo ipsum loquē-
tem, verum etiam auditorem, atq; adeo eti-
am ipsum de quo fit sermo, si ipsum contin-
gat quod relatū est rescire, eoque triplex
subest huic malo crimen. Quare multis est
nominibus detestandus ac deplorandus, qui
ab hoc sibi malo non studet tēperare, vnde
tanta

DE PROBITATE

Ber. de tri-
plici custo-
dia.
Psal. 36.

tanta mortalibus scatet pernitie. De istius
modi hominis lingua ita scribit Bernardus.
Nunquid non lancea est ista lingua. Profe-
cto & acutissima, quæ tres penetrat ictu
vno. Lingua inquit eorum gladius acutus
Gladius equidẽ anceps, imo triceps est lin-
gua detractoris. Nec vero eiusmodi lingua
ipso etiã mucrone quo dominicum latus cõ-
fossus est, crudeliores dicere verearis. Fo-
dit enim hæc quoq; Christi corpus & mem-
brum de membro: nec iam exanime fodit,
sed facit exanime fodiendo. Iphis quoq; no-
centior est spinis, quas illi tam sublimi capi-
ti furor militaris imposuit: seu etiam clavis
ferreis, quos sanctissimis manibus illis & pe-
dibus consuminatio iudaicæ iniquitatis in-
fixit. Nisi enim huius quod nunc pungitur
& transfoditur corporis sui pretulisset, nun-
quam illud pro isto mortis iniuriæ mortis
ignominia tradidisset. Et dicimus, Leuis
res sermo, tenera mollis & exigua caro lin-
gua hominis, quis sapiens magnipèdat? Le-
uis quidẽ res sermo, quia leuiter volat, sed
grauiter vulnerat, leuiter transit, sed graui-
ter vrit, leuiter penetrat animum, sed nõ le-
uiter exit, profertur leuiter, sed non leuiter
reuocatur, facilè volat, atq; ideo facilè vio-
lat charitatem. Vilis res est musca moriens,
sed

sed exterminat oleum suauitatis. Tenerum
membrum lingua, attamē vix teneri potest:
substantia quidem infirmum atq; exiguum,
sed vsu magnum & validū inuenitur. Mo-
dicum membrum est, sed nisi caueas magnū
malum. Tenuis est & lata, aptissimū vacuā
dis cordibus instrumentum, sicut multorum
mihi inter vos conscientias arbitror attesta-
ri, nisi forte omnes tam perfecti simus, vt
nunquam nobis post longas confabulatio-
nes inuenta sit mens quodammodo vacua,
meditatio minus deuota, sicca magis affe-
ctio, & holocaustū orationis nō adeo pin-
gue propter verba siue quę diximus siue eti-
am quę audiuius, verba tamē. Facile enim
lingua labitur, nec minus facile illabitur cor-
di: ita vt multis inter loquendū minus pro-
fuerit quod propriam cohibuerint, dū non
cauerint alienā. Vtilis est frater qui tibi lo-
quitur, sapiens est, religiosus ac timens Deū
plus dico angelus est, & angelus lucis, etiam
sic caue tibi ne audias vnde lædaris. Nec
personam tibi velim suspectam esse, sed lin-
guam præsertim in sermocinatione cōmu-
ni. Bona quidē columbæ simplicitas, sed in
hac quoq; parte serpentis astutiam nō amit-
tas. Maria ne angelicū quidem verbum sine
discussione præteriens cogitabat qualis esset

V

ista

DE PROBIBATE

ista salutatio. Tu quoq; qui crebris experi-
mentis saltem solerter aduertisti quantū no-
ceant verba, non desipies si sollicitus fueris,
quandoquidem interesse necesse est collo-
quutioni, nō modo ori circumspēctionem,
sed & auri nihilominus adhibere cautelam.

Hactenus
Ber.

Ephe. 4. 8.

Ephe. 5. 2.

Pro. 10. c.

Ber. in. spe.
guio mona.

Vide vt hic seuerè beatus Bernardus religi-
osum omnē adhortetur ad exactissimā tum
aurium tū linguę custodiā. Paria ferè tradit
& ceteris omnibus Paulus dū ait. Omnis ser-
mo malus ex ore vestro nō procedat: sed si
quis bonus est ad ædificationē fidei, vt det
gratiam audientibus. Fornicatio autē, aut om-
nis immunditia, aut auaritia nec nominetur
in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitude
aut stultiloquiū aut scurrilitas, quę ad rē nō
pertinet, sed magis gratiarū actio. In primis
autem circumspēcti & cauti esse debent pa-
rentes ac cæteri omnes verba facientes a-
pud ætatem impuberem, quod hæc facile
imbibere soleat quicquid rudibus adhuc vi-
det auditue annis: in qua ætate nonnulli
hodie obscenitate & calliditate etiā gran-
dæuos superant viros: tanta est quorun-
dam vafricies. Qui moderatur (inquit.
Salomon) labia sua, hic prudentissimus est.
Docet autē beatus Bernardus sermonē om-
nem bis ad limā reuocari debere, priusquā
semel

semel veniat ad linguam, id quod nobis natura ipsa satis insinuat: quæ quæ pleraque corporis membra gemina dedit vnicam duntaxat linguam dedit, eamque duplici vallatâ claustro, nempe labris ac dētibus, re ipsa declarans omnem hominem in sermonē rarū esse debere, & benè circumspectū. Qui præceps est & effrenis in sermone, hoc ipso palā indicat, parū se esse prudentē. Vidisti (in: Pro. 19. 6.) quit Salomon) hominem velocē ad loquendum, stultitia magis speranda est quam illius correctio. Est quoque hæc loquendi pronitas admodum pernitiōsa internæ mentis tranquillitati, quod per eā cor hominis effundi, & animi quies & puritas consueuerit perturbari: ex quo pudicitia sponsum grauitè contingit offendi. Proinde quoties loquendum tibi erit, diligenter præmeditaberis, & cauebis, ne totum temetipsum profundas: sed patri tuo cœlesti, amatori tuo, Deo & conditori tuo, opportunitatem & locum seruabis, in quo vna cum ipso arcanum possis habere colloquium: in quo illi facias satis: in quo dignus haberi possis, qui illum tibi loquentem merearis audire: qui ab illo in omnibus tuis sermonibus & cogitationibus (quibus sæpenumero ingens

Vij

subest

DE PROBIDADE

subest periculum) merearis gubernari, Ita enim & plurima vitabis mala; & dignus habebis qui plurima consequaris bona: quippe qui singulari quodam in illū feraris amore, oēmque ab illo expectes opem atque consiliū,

Quando & apud quos sit loquendum: & rursus ubi & quando tacendum. Cap. 15.

Superest ut iam de cæteris loquamur boni eloquii conditionibus, nempe quando & cum quibus loquendum: & rursus ubi & apud quos sit tacendum. In primis ergo hoc equidem iudicauerim consultissimum, ut quisque loqui studeat quam potest parcissime: neque aliās loquatur nisi dum vel ratio, vel orationem postulat necessitas: deinde etiam ut cum metu loquatur aptissimis pariter & paucissimis verbis quod dicendum est absoluens. Sequeris ergo hac in re Senecæ sententiam dicentis, ad docendum seu persuadendum non multis sed efficacibus opus esse verbis: itemque agricolarum exemplū, qui rare potius & semina electa, quam cumulatim & vulgaria semina iacere malunt. Perquam multa sunt quæ hominem tacere suadeant: paucissima quæ loqui compellant. Tacendum ergo in primis dum quis orsus est quippiam eloqui idque dum is suam orationem absoluat. Quippe decens est verba facientē donec

2. a. cōditio loquentis.

3. a.

Seneca.